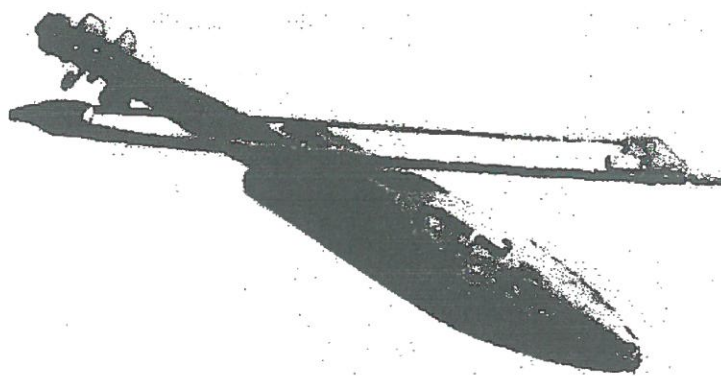

ANDRZEJ
KNAPCZYK - DUCH

DUCHOWE
SPIYWANIE

XIII MUZYKOWANIE NA DUCHOWĄ NUTE

Wydanie III uzupełnione

Dla zachowania wierności oryginalnym tekstom
zapisanym przez
Andrzeja Knapczyka - Ducha
i propagowania jego oryginalnej
twórczości.

Wydawca: **Gminny Ośrodek Kultury,**
Czarny Dunajec, ul. Piłsudskiego 6

Czarny Dunajec 1997r.

ANDRZEJ KNAPCZYK - DUCH (1886 - 1946)

Urodził się 31 stycznia 1886r. w Cichem Wielkim (powiat Nowy Targ), jako syn Józefa i Anny Knapczyk z domu Tyrała. Rodzice byli jak na ówczesne czasy "hrubymi gazdami" posiadali własne polany w Tatrach na których to kształtował się kulturowo pasterski charakter rodziny. W rodzimej tej pielęgnowano muzykę i śpiew góralski, który z biegiem czasu wyodrębnił się swoistym stylem

charakterystycznym dla rodziny Knapczyków do których za przyczyną Jędrzeja Knapczyka - dziadka, przyłnął przydomek "Duch". Jak to się stało? Jednego razu bawiąc się u dziedzica we dworze dzianiszańskim założył się z dziedzicem, że wyjdzie z izby dworskiej i nie wchodząc ani drzwiami, ani oknem zjawi się z powrotem w izbie. Dziedzic zakład przyjął, a Jędrzej zrobił jak powiedział. Ku ogromnemu zdziwieniu i przerażeniu po pewnym czasie uchylły się drzwiczki od dużego pieca z którego na środek izby wyczołgała się postać. Był to Jędrzej Knapczyk. Dziedzic miał krzyknąć: "Tego mógł dokonać tylko duch!". I tak już zostało.

Muzyczna tradycja sięga czasów pradziadka Andrzeja, kontynuowana przez dziadka, ojca i wreszcie przez brata oraz Jędrusia, który mając cztery lata zaczął grać na małych gęślikach. Mając już pięć* lat zagrał z ojcem na weselu w niedalekim sąsiedztwie. Mały Jędrus zachwycał wszystkich ogromnymi zdolnościami, to też sposobności do ich prezentowania było dużo. Szczęśliwe dzieciństwo nie trwało długo, gdyż mając 6 lat uległ groźnemu wypadkowi w wyniku którego do końca życia przyszło mu być kaleką (prawie usztywniona noga w kolanie). Po leczeniu szpitalnym rozpoczyna edukację w Szkole Ludowej w Nowym Targu. Po jej ukończeniu kontynuuje dalej naukę w Gimnazjum św. Jacka. W 1906r. wstępuje do Seminarium Nauczycielskiego w Cieszynie, gdzie kończy pierwszy i drugi kurs. Trzeci i czwarty oraz egzamin dojrzałości składa w Gimnazjum w Kętach. Przez cały czas nie rozstaje się z gęślami po zbójniku Mateji, które były przechowywane w rodzinie Duchów jako cenny skarb rodzinny. Jak gdyby z czarodziejską mocą wydobywa Jędrus z tego niepozornego instrumentu najpiękniejsze nuty opiewające wspaniały i

zaczarowany świat zbójników, baców, juhasów i miłości pięknej chociaż surowej - zrodzonej wśród grani, przy szalańsianej watrze.

Po zdaniu egzaminu dojrzałości rozpoczyna pracę jako nauczyciel w 2-klasowej Szkole Ludowej w Radziechowych koło Żywca, gdzie pracował 7 lat. W kwietniu 1918r. musi jednak uciekać przed grożącym mu wyrokiem śmierci ze strony władz austriackich. Przez rok ukrywa się w Cichem i Tatrach. W 1919r. podejmuje pracę w 1-klasowej Szkole Powszechnej w Murzasichlu gdzie pracuje przez 2 lata. W

192 Ir. obejmuje posadę kierownika jednoklasowej Szkoły Powszechnej w Międzyezerwiennem obecnie Czerwiennem. Tu pracuje przez 22 lata. W 1943r. władze niemieckie za odmowę uświetnienia muzyką góralską przyjazdu Himmlera i Gubernatora Franka do Zakopanego wyrzucają Knapczyka - Ducha z posady, bez jakiegokolwiek zabezpieczenia materialnego.

Słynną muzykę Duchów Andrzej Knapczyk - Duch tworzy wraz z bratem Józefem Knapczykiem - Duchem i Zygmuntem Miętusem w którym to składzie grali od lat dziecięcych. W późniejszych latach z Duchami grali: Zygmunt Konopka z Ratułowa, bracia

Jarzabki - Chrapki z Czerwiennego i Andrzej Magdziak ze Skrzypnego. Muzyka Duchów ogrywała wszystkie ważniejsze imprezy na Podhalu, oraz jako jedna z pierwszych prezentowała podhalańską kulturę na występach w Warszawie, Lwowie, Poznaniu, Krakowie. Od wybuchu wojny Andrzej Knapczyk Duch nie zagrał już publicznie ani razu. W zapomnieniu, prawie w nędzy przez dwa lata przykuty chorobą do łóżka zmarł 16 lipca 1946r. *w rodzinnym domu w Cichem Wielkim.*

Czcząc pamięć po nim od 1981r. w Czarnym Dunajcu spotykają się muzycanci, śpiewacy aby dać wyraz temu, że ani śmierć, ani czas nie zniweczy muzyki i pieśni zrodzonej z wielkiego szacunku i miłości do Skalnej Ziemi Podhalańskiej.

Józef Załłoka - Gadowski

ŚPIYWKI PRZYGODNE

Jędrus Duch, Jędrus Duch tyn kierownik skoły
ni mo konia, krowy, ino same psoły

Nie kciały mnie dziywki bo to takie wrody
Boły sie na pewno mojjj cornyj brody

Goniom mnie dziywczęta
Złapie mnie ni mogom
Choć ta i zamiatom
Tom kulawom nogom

ŚPIYWKI PASTERSKIE

Lato sie nom zrobiło
Trza sie będzie w hole brać
Obuwojcie chłopcy kiyrpce
Przypinojcie owcom dzwonki
I pudzieme dolinom

Cyjas to nucicka
Duchowych dziywęcisk
Co se jom śpiywały
Kie se sły z Korycisk

NA ŚMIERĆ DUCHA

Umar Jędrus umar
Dej mu Boże niebo
Wtoz tyz będzie grywoł
Na gęsiolkach jego.

ZALOTY JĘDRUSIA

Ej, zasnyła Jantosinka pod lelijom
Przysed ku niyj Jędrus z gęśłom
Obudził jom

Wstoń Jantosiu nie lez
Serce moje pocies
Bedzies mojom.

J wzion Jędrus do rak gęśle i smyckiem rusył
I zanucił jyj piosenke

Wtorom wciąż tusył
Jantosinka słucho
nawet nie oddycho
Tak jom wzrusył.

Ej, kie by jo to wiedziała
Ze ty bedzies mój

Dałabyk ci, dałabyk ci
pierscioneczek swój
Pierscioneczek złoty
przecudnyj roboty
Jędrusiu mój.

Bóg na niebie jest mi świadkiem
Ze ciebie kochom.
Serce, duse i te gęśle
Syćko ci oddom.

Boś ty dobryj dusy
Jędrus cie mieć musi
Jantós moja.

JEDZIE KUPIEC DOLINOM

Jedzie kupiec dolinom
Jedzie kupiec dolinom, dolinom
A zbojnicy brzezinom.
    Stój pocekoj furmanie
    Stój pocekoj furmanie, furmanie
    Wyprzęgoj swoje konie.
Jeśli jesteś taki pon Jeśli jesteś
taki pon, taki pon
Wyprzęgoj se konie som
    Nie budem jo mom wyprzęgać
    Nie budem jo mom wyprzęgać, wyprzęgać
    Wolem kłabuk złota dać.
Ej ty kupce moc godos
Ej ty kupce moc godos, moc godos
Bydnych ludzi okrodos.
    Kie by jo był w mym poli
    Kie by jo był w mym poli, w mym poli
    Nie doł byk se po woli.
Ale jestem przy górach
Ale jestem przy górach, przy górach
Przy zbójeckich kumorach.
    I co wiezem bydny dom
    I co wiezem bydny dom, bydny dom
    Bo ich na sumieniu mom.
Więc jedź kupce do domu
Więc jedź kupce do domu, do domu
Nie rób krzywdy nikomu.

HEJ TAM SPOD TATER

(Mars Legionistów Podhalańskich)

Ej tam spod Tater
Spod siwych Tater
Ej poduchuje holny wiater
Ej poduchuje leci z nowinom
Ze strzelcy idom ku dolinom

Na samym przedzie
Galica jedzie
Ej śtyry tysiące wojska wiedzie
Śtyry tysiące chłopców góroli
Ej z ciupagami na Moskoli

ŚMIERĆ BACY

Złapali - złapali bacoska zbójnicy,
bedom go warzyli} 2x
na kotle w zyntyicy.

W zyntyicy uwarzom, lub w smole uskwarzom,
bo zbójcy w sałasie - } 2x
strasnom watrę jarzom.

Juhasi -juhasi, ej zbójnicy nie nasi
talarecki zabrali, bace na śmieszć skożali,
ej! juhasi -juhasi...

Hejże ino wroz juhasi! wroz juhasi! w ciyrnych
kosulach - kosulach porubojcie, posiekajcie
zbójców po holach!

MARS DUCHA

Hej! wara wom Dunajcanie od dziewczyny wara,
by sie na wos skóra nie padała. Nie popuścim tej
dziewczyny skoda nawet godać,

choć sie będzie skóra na nos padać.

Ej, zagrojecz nom Duchowie na nucicke inom
potońcimy z tom śwarnom dziewczynom.

I tancujom Dunajcanie z tom dziewczynom śwarnom.

Cichowianie z ciupagami garnom. Hej!
zawrzała strasno bitka, fyrzy krew i ciało...

dziewce płacąc ocka wycierało.

Porubali Cichowianie - ej, za w imię ojca
śwarnych chłopców z Comego Dunajca. Leżom
trupy po podłodze - karcma jakby rana...

Cichowianie tancujom do rana.

Przyśli potem nad raniucikiem - ej, z miasta ziandary,
brali, kuli Cichowianów, ustawiali w pary

Dunajcanów kładli zaś na mary.

Pognali ich w miasto sądzić - w Wiśnic na męcarnie

A dziewczyna w rzece ginie mamie.

Tak sie chłopcy o dziewczynie ciupagami zbili,
pięciu padło od ciupagi - trzech zaś powiesili
rešta w lochach na Wiśnicu zgnili!

POEMAT "ŚMIERĆ JANOSIKA

CO SIE STAŁO BOŻE... - CZ. I

*Co sie stało Boże - w Bardyjowym dworze,
ułapili Janosika z dziewczynom w kumorze.
Jak go ułapili, zaraz go związali - i do miasta
Mikulasa odprowadzić dali. Te liptowskie pany
pięknie go witali: "Witaj, Janosiku - ptosku, już my
cie złapali "!*

*"Moi wy pankowie, pytom wos piyrsy roz, dejciez
mi ten mój oposek opasać jesce Roz,
Oni mu nie dali, bo sie obawiali
oni mu już tego pasa opasać nie dali.
"Moi wy pankowie pytom wos drugi roz,
podajciez mi mą ciupaskę do rucki jesce roz".
"Moi wy pankowie pytom po trzeci roz, pozwólcie
mi kochanecką oblapić jesce roz"
Nie dali opaska, ani ciupazecki, ani nie dali
oblapić jego kochanecki.
"Moi wy pankowie, pytom ostatni roz, pozwólcie
mi potańcować zbójnicka jesce roz".
Oni mu już dali, bo sie go nie boli
Ej, do bucka na łańcuchu przywiązać kozali.
Janosik tańcuje - głuchoń mu tokuje,
a śmiertecka w koło niego przepięknie bockuje.
Orawscy panowie usiedli przy jedli -
i z dziewczynom Janosika razem pili, jedli.
Jęcom góryjęcom kie Janicka myncom,
jesce barzyj jąceć bedom, kie go wiysać bedom...
Kiedy se Janosik zbójnicka potańczył-
posedł hej, podsiubienicką - i tam życie skończył!
Sjyni Janosika, robiom truchle z deski,
wtedy przysedł dekret laski z Widnia od Tereski.
Otwierajom dekret, cyto ksiądz wikary,
ze Janosik uwolniony od śmierci i kary.
Donieśli Cesarce, ze go uśmiercili,
za to Luptocy co roku ćwierć srebra płacili.
Hucom góry, lasy i sumi osika -
hej, ze nigdy nie zaginie imię Janosika.*

cz.II - PIEŚŃ JANOSIKA W KARCZMIE

Jedna godzina z północy biła, kie
mnie, kie mnie ma miła } 2x kie
mnie, ma miła panom zdradziła!

Wpadli w kumorę, jak zgraja wściekła,
cieli ciupażkom, az krew mi ciekła
wtedy, wtedy ma miła } 2x
wtedy ma miła za drzwi uciekła.
Opasek przerzli, ciupażkę wziyni,
moja ma miła stała zaś w sieni
a mnie, a mnie ta zgraja... } 2x
a mnie ta zgraja w recioski wziyni!

cz.III - SMUTNY ZBÓJNIK SMUTNY

Smutny zbójnik smutny, kie go ułapili } 2x
zbyrko recioskami o tumicke pili

hej, o turnicke pili. Cemuś ty tak smutny
mój zbójnicku miły } 2x kiedyś sie ty nie boł,
choć pierany biły

hej, choć pierony biły " Nie bołek sie
grzmotów, ani tyż pieranów, ale dziś sie bojem
kochanki kajdanów

hej, kochanki kajdanów. "Kaście
som zbójnicy wy moje kamraty, mnie w
recioski skuli i wiedzom za kraty

hej I wiedzom za kraty. "Miłys mocny
Boże - za cos jo mom ginąć, kie jo se nie ukrodl
paniska obwinąć

hej, paluska obwinąć. Paluska
obwinąć ani zgrzebnej nici, za cos jo
mom wisieć - na tyj siubienicy,

hej, na tyj siubinicy!". Kie mnie
ułapili i skuli w kajdany, darujze mi syćko
- mój Boże kochany,

hej, mój Boże kochany!". Jutro mnie
powiesom - ej, na siubienicy pamiętajcież
zbójcy, nie wierzcie spódnicy,

ej, nie wierzcie spódnicy" Idą zbójcy
z łupem, wiatier od hól wyje, Jakby im
kciol pedzieć - Janosik nie zyje,

hej, Janosik nie żyje! Posmutnieli
zbójcy kie sie dowiedzieli, popraskali torby, w
wtorych złoto mieli,
ej, w wtorych złoto mieli, hycili
ciupaski - pobiegli do dwora, kany
przebywała, kochanecka stwora -
hej, kochanecka stwora. Związali
postronek na syji kochance, potem jom
wywlekli - zadziergli na klamce
ej, zadziergli na klamce... Teroz
chcieli zbójcy łoznieść dwór na iment ale
przysło wojsko - całuski regiment
hej, całuski regiment! Juz wisi
Janosik za pośrednie źebro, Magnaci
pytajom, ka złoto i srybro
ej, ka złoto i srybro; Nie powiem
pankowie o moich piwnicach, choćby jo se
wisiol - na trzech siubienicach!"
hej, na trzech siubienicach!" . I tak
cierpiąc wisiol na żelaznym haku, pokiol
nie wykurzył cały funt tabaku,
ej, cały funt tabaku. Juz
skonał Janosik i zawarł powieki, ale
imię jego nie zginie na wieki,
hej, nie zginie na wieki!

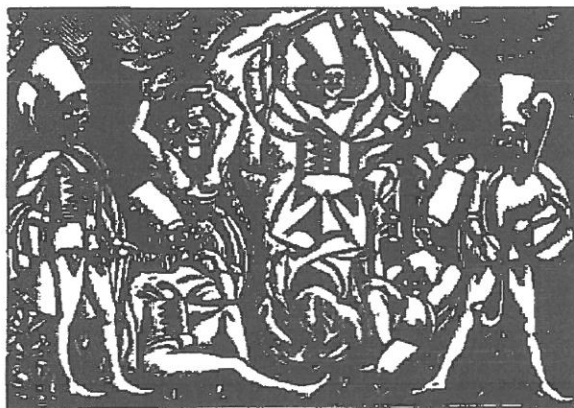
cz.IV - HEJ, TAM DOLU

Hej, tam dołu, w tej dolinie ej, comy
gawron wodę pije, redzie gam, ciła
gom - a gołam bom.
Pije, pije pokrakuje,
ej, moja miła popłakuje...
Redzie gam, ciła gom - a gałam bom,
ej, Hanicko ładnej twary,
ej, cego sukas koło fary redzie
gam, ciła gom - gałam bom.
Sukom, sukom Janosicka,
ej, bo jo jego kochanecka
redziegom, ciła gom - gałambom.

cz.V - ZABILI JANICKA

Zabili Janicka w Segiedynie, dali go
pochować przy Budzynie, truchle mu
robili na Bystrzycy, kosule mu syli
na Lipnicy.

Piórko mu uwili na Bobrowie, dzwony mu
dzwoniły w Subrystrowie rektor mu
zaśpiewał z Ciapiestowa, dziewczyna
płakała z Namiestowa.

cz. VI - JANOSIKÓW MARS POGRZEBOWY

JUS JANOSIK NIE ŻYJE

Jus Janosik nie żyje, Jus w
nim serce nie bije

Ej, ale jego imię Ej,
nigdy nie zaginie na
Dziedzinie.

POWSTAŃCOM CHOCHOŁOWSKIM CZEŚĆ!!!

Wygrzebuje z księgi historycznych mitów, dzielne wsi:
Chochołów, Ciche, Dzianisz, Witów!
Wódz ich organista, a nie dorobkiewicz,
był nim ksiądz Kmietowicz, Kois, Andrusikiewicz.
I te wiernie wioski w Ojczyzny kwestii...
Powstały - zdradzone przeciw Austrii!
"Wyleć Orle Białe ponad nase głowy,
chwycim za ciupagi - zerwiemy okowy"
"Zerwiemy okowy przy pomocy Boga,
kto za Polskę zginie - temu w niebo droga!"
Zawrzało Podhale - było rade, gwarne,
lecz w barku jedności, wyszło to na marnie.
Niech żyje Chochołów! wioska bohaterska,
w Polsce jedność zgoda i miłość braterska.
Choć nasi przodkowie różności słyszeli...
To jednak nie poszli - śladem Kuby Szeli!
Byli oni byli, Polsce wiernie sługi,
za co w grób im wbito - z cisu krzyż zasługi.
Poległym krzyż dano, z orawskiego cisu,
a zaś pozostałym - śliczny kościół z ciosu.
Niech Szpilberg dopowie, resztę historii,
tej austryjackiej podlej Wictorii...
Za rok tysiąc, osiem, cztery i jeszcze sześć,
Naszym bohaterom niech będzie: Chwała, Cześć.

